

BI BIL MOJ MENTOR? NAUČITI SE MORAM ...

Ko spoznamo, da nečesa, kar bi morali znati, ne znamo, najprej pomislimo: »Kdo pa to že zna? Kdo bi mi lahko pomagal pri učenju?« V mislih preštevamo prijatelje, sorodnike, znance, razmišljamo o ljudeh v svojem okolju. Če smo z drugimi dobro povezani in imamo na voljo ustrezen socialni kapital, ne bo težko odkriti, kdo tisto že zna in bi nam tako lahko pomagal. Iščemo osebni stik in zaslutimo, s kom bi lahko sodelovali, hkrati vemo, da prav z vsakim ne bi mogli. Zato je najbolje, da si mentorja izberemo sami, in še preden ga zaprosimo za mentorstvo, presodimo, kako se bomo z njim ujeli. V globljem medsebojnem odnosu z mentorjem bo učenje bolj živo. Mentor in mentoriranec – v mentorskem razmerju postaneta mentor in učenec oba – si zaupata, komunikacija med njima je odprta in vsaka beseda, nasvet ali razlaga takrat pade na plodna tla. Ponavljanje ali utrjevanje učne snovi skoraj ni potrebno, če mentorjeva vnema, da nekaj razloži ali svetuje, ustreza mentorirančevi zagnanosti, če si mentoriranec želi, da bi se nečesa čim prej naučil.

Odnosi in učinkovitost učenja z neformalnim mentorjem – poiščemo si ga torej sami – so drugačni kot pri formalnem, od zunaj postavljenem mentorju. Če se mentoriranec ne ujame s formalnim mentorjem, ostane mentorski odnos samo na papirju in se zoži le na nekaj formalnosti. Mentor in mentoriranec tedaj ne odkrivata drug drugega, ne sodelujeta in se pri tem ne učita prav dosti. Če se uspeta dovolj zblížati, tudi pri formalnem mentorskem razmerju, čeprav je

UVODNIK

Foto: Irman

navadno v službi nekdo mentor več ljudem hkrati, tudi formalno mentorstvo lahko rodi poglobljen odnos in učenje steče.

Vzporedno s spremembami v procesih dela se z razvojem spreminjajo tudi oblike izobraževanja. Uresničevanje vseživljenjskega izobraževanja v velikem delu poteka po individualnih poteh samostojnega učenja z različnimi viri in ob mentorjevi podpori. Skupinske oblike izobraževanja (tečajji, seminarji, javna predavanja) se postopoma umikajo v ozadje, ker ne ustrezajo več ritmu sodobnega načina življenja. Ali se vam ne zdi, da bi težko povedali, ali boste naslednje tri mesece lahko na tečaju vsako sredo in petek od štirih do šestih popoldne? Še sami ne veste, kaj vam bodo prinesli prihodnji dnevi in kaj bo v danem trenutku pomembnejše. Težko bi se prilagajali skupini, pri učenju raje uberete svojo pot. Časa je malo, do znanja pa se vam mudi.

Vseživljenjsko izobraževanje in vseživljenjsko delo, oba procesa se nadaljujeta v tretje življenjsko obdobje, v zadnjih 30 ali 40 let življenja. Izobraževanje starejših ima na univerzah za tretje življenjsko obdobje v Sloveniji že skoraj 30-letno tradicijo. V mrežo je povezanih 45 univerz v 43 krajih. Po obsegu izobraževanja starejših je Slovenija po podatkih Eurostata druga v Evropi. Pred nami je le Avstrija. Danes se dejavnost samoniklo širi. Ko gre nekdo v pokoj, je že »normalno«, da se vpiše v izobraževanje. Strokovna javnost je danes pozornost usmerila v kakovost izobraževanja starejših, kar

je naslednji razvojni korak na tem področju. Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport v letu 2012 financira projekt za usposabljanje mentorjev za izobraževanje starejših za vsa društva ali ustanove, kjer mentorstvo že poteka ali bo potekalo. Glede na matičnost na področju projekt teče pri Slovenski univerzi za tretje življenjsko obdobje v sodelovanju z drugimi strokovnjaki z univerz v Ljubljani in Mariboru ter ljudskimi univerzami. V letih 2010 do 2012 je ministrstvo za javno upravo financiralo projekt za utrjevanje mreže izobraževanja starejših v nevladnih organizacijah in znotraj tega tudi razvoj mreže medsebojnega učenja »Znaš, nauči drugega«.

Učinkovito učenje starejših, programi, vpeti v samouresničevanje posameznika in lokalni razvoj, ustvarjajo okoliščine za resnično dejavno starost. Letos je leto dejavne starosti in poleg kulturnih in izobraževalnih programov bi zakonodajalci morali doreči kaj tudi o ekonomskem položaju starejših prav s spodbujanjem dejavne starosti. Dejaven državljan je vpet v gospodarsko okolje in deluje za izboljšanje svojega ekonomskega položaja. Prispeva k povečanju BDP tako kot vsak drug državljan. Poleg izobraževanja bi dejavno starost podprla tudi prenovljena delovna zakonodaja. Slovenija ima že skoraj 600 tisoč upokojencev. Družba ne bo zdrava, če bo tolikšen del prebivalstva porinila v družbeno izoliranost. Vitalnost informacijske družbe merimo po prebivalstvenih parametrih: umrljivost dojenčkov, pričakovana življenjska doba, število let šolanja na prebivalca. Uspešnost držav je odvisna od razvitosti »človeškega kapitala« in »socialnega kapitala«, od tega, koliko so razviti in vpeti v družbo tudi starejši.

Starejših je več kot četrtnina naše družbe. Dolgoživost (ali staranje) družbe je

pomemben dosežek razvoja, vendar moramo dati tretjemu življenjskemu obdobju strukturo (zakonodajo, ustanove, dostop do informacij, prost dostop do izobraževanja in dela) in vsebine. Pridobitev je preveč pomembna, da bi jo prepustili naključju in volji posameznega starejšega človeka. Jasna nova podoba starosti premaga izrojene stereotipe o starosti in starih kot bolnih, nemočnih, pomoči potrebnih in pasivnih ljudeh. Današnje babice in dedki so drugačni, kot so bili nekoč. Jim družba omogoča, da so drugačni, da se učijo za svojo spremenjeno socialno vlogo?

Če ni vsebinskih premikov v podobi starosti, izobraževanja starejših, dejavne starosti, sodelovanja na trgu dela, postane starajoča se družba mora mlajših generacij. Če starejšim ne omogočimo, da svoje življenje nadaljujejo po svojih močeh in kompetencah ter si razvijajo nove možnosti, potem ostanejo breme mlajših, nesreča enih in drugih. Premiki v socialnem življenju, izobraževanju in dejavnostih starejših so pomembni za vse generacije. To ni miloščina starejšim. Je sodelovanje, razbremenitev, medsebojno upoštevanje in za človeka dostojno življenje za vse generacije.

Za vse potrebe po znanju ni na razpolago dovolj denarja. Zato smo na Slovenski univerzi za tretje življenjsko obdobje že leta 2009 začeli družbeno gibanje »Znaš, nauči drugega«. Znanje kot darilo. »Ti, te lahko jaz naučim? Pridi k meni! Ali pridem jaz k tebi?« In že je mentorski par, mentor-mentoriranec, skupaj. »Nisem strokovnjak za računalništvo, a lahko te naučim uporabljati elektronsko pošto. Če česa tudi jaz ne znam, bova skupaj poiskala kje drugje.« Znanje se širi od človeka k človeku. Bolj nam je potrebno za preživetje kot nešteti

predmeti, s katerimi nas sili živeti potrošniška družba, dekla kapitala.

Pri razvijanju učenja v parih, mentorja in mentoriranca, stopamo po poti humanih vrednot medsebojne odgovornosti in povezanosti. Mentorstvo in učenje takrat postaneta osebno nagrajujoči dejavnosti.

Vlogi mentorja in mentoriranca se nenehno izmenjujeta. Danes sem jaz tebi mentor, a že jutri bo nekdo drug mene naučil pomembnih stvari, ki jih moram znati. Prav izmeničnost vlog je podlaga za enakovreden odnos med mentorjem in učencem in superiornost poučevalca izgine. Veščine dialoga se v mentorstvu izpilijo in odnosi se demokratizirajo. Ob področju, s katerim se ukvarjamo skupaj z mentorjem, se naučimo še marsikaj drugega, recimo novih socialnih spretnosti.

Vsem mentorjem srečno pri letošnjem usposabljanju, drugim pa želim, da bi se jim prebudila želja po mentoriranju in učenju.

Prof. dr. Ana Krajnc

